

عنوان مقاله:

چرم سازی عصر سلجوقی در قهستان خراسان (شناسایی نوع پوست و عامل دباغی آثار چرمی مکشوفه از محوطه تاریخی قلعه کوه قاین)

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 3، شماره 7 (سال: 1391)

تعداد صفحات اصل مقاله: 13

نویسندگان:

علیرضا کوچکزی

حسین احمدی

محسن محمدی آچاچلویی

خلاصه مقاله:

هنر کهن ایرانی به عنوان یک از استوارترین پایه های هنر جاودانه اسلامی، در شکل گیری صنایع دستی و تزیینی، نقش پراهمیتی ایفا کرده است و خراسان، همواره در دوره های مختلف تاریخی سهم به سزایی در ایجاد تاریخ و فرهنگ و هنر ایران داشته و آثار تاریخی باقیمانده گواه این مطلب است. شناخت این آثار، می تواند به درک بهتر فرهنگ حاکم بر منطقه خراسان در دوره های گذشته کمک کند. در بین آثار تاریخی، پوست و مشتقات آن از کهن ترین فن آوری های بشر محسوب می شوند و کاربردهای وسیعی در ساخت طیف گسترده ای از ملزومات زندگی، از جمله ساخت بالا پوش، کفش، کلاه، غلاف شمشیر، پارشمن، جلد، مشک و... داشته اند، اما به دلیل مقاومت فرسایشی کم در برابر پدیده های طبیعی، کمتر در محوطه های تاریخی و باستانی یافت می شوند. البته حجم قابل ملاحظه ای از این جنس آثار در موزه های و مجموعه های خصوصی دیده می شود که تعداد کمی از آنها از محوطه های باستانی و مدفون به دست آمده و قدمت قابل توجهی نسبت به سایر اشیای باستانی دارند. از این رو، با توجه به حجم محدود آثار چرمی باقیمانده، فن ساخت این آثار در ادوار تاریخی گذشته تا حدودی ناشناخته باقی مانده است. از جمله محوطه های تاریخی غنی در استان خراسان جنوبی و منطقه قهستان، محوطه قلعه کوه قاین مربوط به دوره سلجوقی است. طی آوار برداری سال ۱۳۸۵ در این محوطه، تعداد شیء چرمی کشف شد که از لحاظ قدمت، تکنیک ساخت و... نمونه های منحصر به فردی به شمار می آمدند. بررسی این آثار، با توجه به کمیت آنها، درک روشن تری نسبت به فن چرم سازی عصر سلجوقی در این منطقه در اختیار قرار می دهد. از این رو نمونه هایی از این آثار با هدف شناسایی نوع پوست به کار رفته و عامل دباغی، بررسی شدند. برای شناسایی نوع پوست، آرایش حفرات مویی و در برخی موارد مقطع عرضی چرم، و جهت شناسایی عامل دباغی، وجود کاتیون آلومینیوم، تانن های گیاهی و نیز گروه الاگی تانن ها، با استفاده از روش های شیمی تر ارزیابی شدند. جهت بررسی احتمال دباغی روغنی در برخی از نمونه ها، چربی آزاد موجود در ساختار چرم استخراج و درصد آن محاسبه گردید. براساس نتایج حاصل، در این منطقه در عصر سلجوقی، آثار چرمی به ویژه مشک، معمولاً از پوست بز با دباغی گیاهی ساخته می شده و در برخی موارد از چرم حاصل از پوست گاو و پوست های دباغی نشده نیز استفاده گردیده است.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2029033>

